

Խան տմուսնոյն և Կարև իշխանին կենդանագիր պատկերները սոյն նամակին հետ Ձեզ յուղարկեմ : Այս պատեհ առթիւս կը շնորհաւորեմ և ես Ձեր Ամենապատուութեան՝ Գերազատելի Եպիսկոպոսին վերադարձը , և կը յայտնեմ իմ բարձր հաւմարման զգացմունքները որով պատիւն ունիմ ընել :

Տերութեան Ձերութ
ամեն-խոնարհ և ամենահաղանգ
ծառայ գլարեանս

Առ ՚ Ամենապատուութեան
Պատրիարքին՝ Հայոց
Արքեպիսկոպոսին

qui accompagnent cette lettre, Vous soient transmis.

Le profite de cette occasion pour exprimer à Votre Eminence mes félicitations personnelles sur le retour de Monseigneur l'Eveque, et les sentiments de haute Considération avec les quels j'ai l'honneur d'être.

Monseigneur
de Votre Eminence
Le très humble
et obéissant Serviteur
signé Clarendon

A Son Eminence
Le Patriarche Armenien
Jérusalem:

ԾԱՆՈԻՑՈՒՄՆ

Տղաքիւնք . Ազգայնոց համար հետաքրքրական և յատկաբեր գրուածքներ , միշտ ՚ի լոյս ընծայելու փոյթ կը տանի Ս. Եթուս : Սոյն հետաքրքրականներէն մին ալ պիտի ըլլայ Ս. Լըուսադէմի Պատրիարքաց ցանկը . Յակովբէոս տեառնեղըսյրէն սկսեալ մինչեւ ներկայ ժամանակս յաջորդաբար , որոնք մէջ կը պարունակուի ի նաեւ համառօտաբար իւրաքանչիւր պատրիարքներու ժամանակի պատմութիւններ , և կը յիշատակուին եւս թէ՛ որ Պատրիարք որ ազգէն նստած է , և որ ժամանակ անցած է պատրիարքութիւնը այլ և այլ ազգաց , զորո մի առ մի բազմաքերտն վատասութեւ շարակարգած է ըստ իւրաքանչիւր ժամանակի Ս. Ուստիս միաբաններէն Գանձակցի Լրժ . Բառնաբառ վարդապետը , հանելով հին գրոց և ձեռագրաց յիշատակարաններէ , Յունական քանի մը գաւազու նագրութ . Ս. Յակովբէոսեանց զատուց վերաբերեալ հինօրեայ և հաստատուն հրովարտականներէն , ոմանց գրեանց ծանօթութիւններէն , և հին պատմագրերէ : Եւ յիշեալ հայրը յաջորդած է

իւր ձեռնարկութեանը մէջ ըստ մեծի մասին լոյս դարձեալ կան այնպիսի ժամանակներ ալ որ պատրիարքաց առնուի և գործը երբեք տեղ մը յիշուած չէ կարողացած գտնել , ուստի և այն պիտի ժամանակներ , որ պատմիչներ եղած չեն , և կարգալ որ գրելը շատ սահմանափակ և նեղ վիճակի մէջ եղած են , անձանօթ մնացած է մեզ նոյն օրերու պատրիարքները :

Լրժ հիմա սոյն ծանօթութիւնը կը դնեմք Սոնի մէջ , որպէս զի արդոյ ազգայիններէն որոնք քով որ կը գրուի ի այս տեսակ Լըուսադէմի պատրիարքաց անուններ յիշուած հին ձեռագրաց մէջ , մեզի հասցնելով բարիք մ' ընել հաւին : Եւ հաւաստիկ պատրիարքներն անձանօթ եղած ժամանակները : Փրիչի 696 թուականէն մինչեւ 730 թուականի միջոցի պատրիարքը կամ պատրիարքները յիշող կտոր չանցաւ ձեռքերնիս , և չգիտցուիր թէ քանի պատրիարք եղած է ոյս 34 տարուան միջոցին մէջ : Եւ մանապէս անցաւ է 753 թուականէն մինչեւ 774 թուականը 774—758—16 տարուան միջոցի Պատրիարքը կամ Պատրիարքները միւս եւս 797 թուականէն մինչեւ 885

Թուականը, 835-797-88 տարւոյ մի ջոյի Պատրիարքները: Չորրորդ Պատրիարքի մը անունը կը յիշուի հին գրքի մը յիշատակարանին մէջ 885 թըւականին, և ասոր քանի տարի պատրիարքութեամբ ասորիկն անյայտ ըլլալով մինչեւ 975 այսինքն 975-885=90 տարւոյ միջոյի պատրիարքաց անունն: Ներնալանձանօթ են: Հինգերորդ 1040 թուականէն մինչեւ 1090 թուականը եղած պատրիարքաց անունները կը պակսին:

Վերոյ գրեալ թուականներու մէջ տեղերը եղած Պատրիարքի անունն և կամ նոյնը պարունակող յիշատակարաններ և կամ հին ձեռագիրներ առ մեղ հասցնել կը թափանձեմք առ հասարակ ամէն ընթերցատէրները, որպէս զի լրուսողէ մի Պատրիարքաց ցանկը շարունակ մինչեւ Նսայի Վ. արդի Ս. Պատրիարք հայրն ամբողջ առանգած ըլլամք օրերէն Վրդիս և Գործոյս համար աշխատող Մ. Բ. Հոր ալ աշխատող թիւը լիակատար եղած ըլլայ:

ՐԱՌԵՐ ՃԱԼԻՒՔ

Պարտաւորութիւն. Սարգ մը իւր ընտանեօրը միտասին ճանապարհորդելով կը հասնին Վրդիք մը. որն որ ջաղացական չունէր. որչափ որ աղօրեաց ամեն գործիքները լման էին և ջուրը կը վազէր պատրաստի. սակայն երկանը չդառնալուն համար բովանդակ ջաղացքը իրենց համար գոգչեօ անօգուտ կ'ըլլար: Սրաբանութեամբ խորհեցան և ամենը միտասին կ'ափսոսային թէ ո՞ր պիտի երթան անգամ մ'ալ որ ջաղացքը գտնեն և իրենց նպաստէ: Սեջերնէն մէկն ըսաւ որ աղօրեաց ամեն ինչքը լման է, միայն ջաղացականը կը պակսի. մէկերնիս ջաղացական ըլլանք, և Վրդիք կ'սկսի այնուհետեւ բանիլ և մեզ օգտակար ըլլալ: Այս խօսքին միւսներն ալ դրեթէ յակամայից հաճեցան և

համագումար ջոյց տուին, և միաբան նոյն ինքն այս առաջարկութիւնն ընողը ջաղացական կարգեցին: Աոր ջաղացական այնուհետեւ սկսաւ խտուրթեամբ վարուիլ իւր ընկերաց հետ. կը բարկանար թէ վարձն ինչու քիչ տալ կ'ուզեն. կը զայրանար թէ ինչու այնչափ ուշ մնացին և աղօրեաց բանած ժամանակին հասան: Կերկամէր, կը վախնար և կը պոռար ալ թէ հիմա իրենց համար նորէն բանալու է ջաղացքը. այնչափ գոյներ փոխեց երեսին վրայ որ մէջերնին քիչ մը աւելի եռանդոսին մէկն հասկնալով անոր բարկութեան կէտը ըսաւ վերջապէս. քանի որ չէիր գիտէր ջաղացքն ո՞րկէ կը դառնայ, աւելի լաւ էր որ ջաղացական չըլլայիր քան թէ այդչափ նեղուելով պոռչտայիր. այս խօսքին աւելի նեղանալով ցատկեց վրան պիտի յարձակէր, ոտքը մէկ փայտի մը զարնը ուեցաւ. և անմիջապէս աղօրիքն սկըսաւ դառնալ: Սա կարի ուրախացաւ որ աղօրիքն սկսաւ դառնալ և միւսները պիտի կարծեն թէ սա գիտէ և իւր զայրանալովը կրնայ դարձունել: Ի վերայ այս ամենայնի տրտում էր վրան զի չէր գիտէր գործին լմնցած ատենը դադարեցնել:

Յառաջագոյն ամենքը միտասին կը մտածէին թէ ո՞վ պիտի դարձունէ, հիմա մէկ հատը միայն կը խորհի թէ գէտքը դարձուց երկանը, բայց ինքն ինչպէս պիտի դադարեցնէ. վասն զի չէր գիտէր թէ այն փայտին ընկնիլն ինչ յարաբերութիւն ունի երկանը դառնալուն կամ չդառնալուն հետ:

Խիստ շատ անգամ կը պառաւհին այնպիսի անգէտներ, որ դիպուածի գործերն իրենց խելացիութեանը կը սեպհականեն. և իրենց սրտին տագնապին սատակութիւնն իրենց գործոց և երեսաց վրայ ջոյց տալով հանդերձ դարձեալ չեն զգար ուղղուելու պատկառանք: